

Контрабандалық қылмыс жауапкершілік туралы пайымдауларды қолдану мәселесі бойынша

ЖАРИЯЛАНДЫ
08.05.2025

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/178959/>

Юпитеров Ислам

Ғылыми жетекші: Ф.ғ.к қауымдастырылған профессор **Тулекова Гулжан Хажмуратовна**

Аннотация

Контрабандалық тауарларды, құндылықтарды немесе басқа заттарды мемлекеттік шекара арқылы кедендік бақылауды айналып өту немесе міндетті төлемдерді төлеуді жасыру арқылы заңсыз өткізу болып табылады. Бұл жұмыс контрабанданың негізгі нысандарын, оның пайда болу себептерін, сондай-ақ мемлекет үшін экономикалық және әлеуметтік салдарын қарастырады. Контрабандаға қарсы күрес шараларына, оның ішінде заңнаманы жетілдіруге, шекаралық бақылауды күшейтуге және халықаралық ынтымақтастыққа ерекше назар аударылады. Зерттеу жаһандану және халықаралық сауданың өсуі жағдайында мәселенің өзектілігін көрсетеді.

KIPISPE Қазіргі заманда әлемдік экономиканың және халықаралық сауданың дамуына қарамастан, заңсыз әрекеттердің де белең алып жатқаны жасырын емес. Солардың бірі — контрабанда. Контрабанда — тауарлар мен заттарды кедендік бақылаусыз немесе заңға қайшы түрде шекарадан өткізу әрекеті. Бұл тек экономикалық шығындарға ғана емес, сонымен қатар қоғамдық қауіпсіздікке де үлкен қауіп төндіреді. Контрабанданың түрлері, себептері және салдары туралы жан-жақты талдау жүргізу — бұл мәселені тереңірек түсінуге және тиімді шешу жолдарын ұсынуға мүмкіндік береді.

Контрабанданың негізгі түрлері мыналар:

1. Тауарлық контрабанда

— Бұл ең кең таралған түрі. Заңсыз тауарларды, мысалы, киім-кешек, техника, алтын, зергерлік бұйымдар, темекі өнімдері және алкоголь сияқты заттарды кедендік бақылаусыз алып өту.

2. Есірткі контрабандасы

— Ең қауіпті түрлерінің бірі. Заңмен тыйым салынған есірткі заттарын шекарадан жасырын алып өту.

3. Қару-жарақ контрабандасы

— Бұл да өте қауіпті түр. Қарулар, оқ-дәрілер, жарылғыш заттар заңсыз түрде тасымалданады және бұл ұлттық қауіпсіздікке қатер төндіреді.

4. Мәдени және тарихи құндылықтарды контрабандалау

— Археологиялық артефактілерді, суреттерді, көне кітаптар мен тарихи жәдігерлерді шекарадан заңсыз алып шығу.

5. Адам контрабандасы

— Адамдарды, әсіресе жұмыс күші ретінде немесе басқа заңсыз мақсаттар үшін, шекарадан заңсыз өткізу. Бұл адам саудасымен тығыз байланысты.

6. Ақша және валюта контрабандасы

— Ірі көлемде шетел валютасын немесе ақшаны шекарадан заңсыз алып өту.

Әр түрінің өзіндік ерекшелігі мен қауіптілігі бар, және оларға қарсы күрес те әртүрлі тәсілдермен жүргізіледі.

Контрабанданың пайда болу себептері бірнеше факторлармен байланысты. Олардың негізгілері төмендегідей:

1. Экономикалық себептер

— Кейбір елдерде тауарларға салықтың немесе кедендік төлемдердің жоғары болуы контрабандаға итермелейді. Адамдар немесе компаниялар ақша үнемдеу үшін заңды жолды емес, заңсыз жолды таңдайды.

2. Тауарға деген сұраныс

— Кейбір тауарлар (мысалы, есірткі, қару-жарақ, сирек кездесетін бұйымдар) заңсыз болса да, оларға сұраныс жоғары. Бұл жағдай контрабанда нарығының дамуына ықпал етеді.

3. Шекарадағы бақылаудың әлсіздігі

— Шекара қызметінің жетіспеушілігі, техникалық құралдардың жоқтығы немесе жемқорлық контрабанданы жеңілдетеді.

4. Жемқорлық

— Кеден және шекара қызметтеріндегі жемқорлық контрабанда жолын ашық етеді. Заң бұзушылар пара беру арқылы кедергілерден өтіп кетеді.

5. Халықтың тұрмыстық жағдайының төмендігі

— Кейбір аймақтарда халық табысы өте төмен болғандықтан, адамдар өмір сүру үшін контрабандамен айналысуға мәжбүр болады.

6. Құқықтық жүйенің әлсіздігі

— Заңдардың жеткіліксіздігі немесе олардың дұрыс орындалмауы контрабандамен айналысатындарды қорықпай әрекет етуге итермелейді.

Міне, контрабанданың алдын алу шаралары бойынша негізгі тармақтар:

Контрабанданың алдын алу шаралары:

1. Кедендік бақылауды күшейту

— Шекара бекеттерінде заманауи техникалар (сканерлер, детекторлар, бақылау камералары) орнатып, тексеру жұмыстарын қатаңдату.

2. Құқық қорғау органдарының жұмысын жетілдіру

— Арнайы мамандандырылған бөлімшелер құрып, қызметкерлердің біліктілігін арттыру. Жедел-ізвестіру шараларын белсенді түрде жүргізу.

3. Жемқорлықпен күресу

— Кеден және шекара қызметіндегі парақорлықты жою, қатаң бақылау мен жазалау жүйесін енгізу.

4. Заңнаманы жетілдіру

— Контрабандаға қатысты заңдарды қатайту, айыппұлдар мен жаза түрлерін нақты және қатаң ету.

5. Халықты ақпараттандыру

— Контрабанданың зияны туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу, әлеуметтік жарнамалар арқылы құқықтық сауаттылықты арттыру.

6. Халықаралық ынтымақтастық

— Басқа мемлекеттермен бірлесіп жұмыс істеу, ақпарат алмасу, біріккен операциялар өткізу.

7. Экономикалық жағдайды жақсарту

— Халықтың әлеуметтік жағдайын көтеру арқылы контрабанданы табыс көзі ретінде көретіндердің санын азайту.

Қорытынды

Контрабанда — мемлекет экономикасына, қауіпсіздігіне және қоғамдық тұрақтылыққа тікелей қауіп төндіретін күрделі мәселе. Оның әртүрлі түрлері бар және әрқайсысы өз деңгейінде қауіпті. Контрабанданың басты себептері - экономикалық қиындықтар, сұраныстың жоғары болуы, жемқорлық және бақылаудың әлсіздігі. Бұл мәселемен тиімді күресу үшін құқық қорғау органдарының жұмысын күшейту, заңдарды жетілдіру, халықаралық ынтымақтастықты арттыру және халықтың әлеуметтік жағдайын жақсарту маңызды. Контрабандаға қарсы күрес - тек құқық қорғау органдарының ғана емес, бүкіл қоғамның ортақ міндеті.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.